

‘Alleen zwart of wit, alstublieft’

Toneelstuk ‘Betrayed’ over de benarde positie van Iraakse tolken in Bagdad

‘Betrayed’, een toneelstuk over Iraakse tolken die in Bagdad voor de Amerikanen werken, trekt volle zalen in New York. De toon is ingetogen.

Door onze correspondent

FREK STAPS

NEW YORK, 16 FEBR. Een sollicitatiegesprek in Bagdads streng beveiligde Groene Zone. Op het spel staat een baan als tolk op de Amerikaanse ambassade en de leugendetector moet helpen vast te stellen of de sollicitant goed of fout volk is.

Vraag: „Enige relevante werker-
varing?”

Antwoord: „Nee. Maar ik ben mijn hele leven al Irakees.”

„Ooit contact gehad met op-
standelingen?”

„Euh... ze wonen bij mij in de
straat.”

„Alleen ‘ja’ of ‘nee’, graag.
Zwart of wit. Dit apparaat doet
niet aan grijze antwoorden.”

„Tja. Iedere Irakees kent wel ie-
mand die weer iemand kent.”

Laith krijgt de baan, kan voor
het eerst van zijn leven zijn via
hardrockband Metallica opgedane
kennis van de Engelse taal inzet-
ten. Hij ziet de oorlog niet als een
invasie maar als bevrijding. Maar

het duurt niet lang voor Laith
klem komt te zitten: zijn landge-
noten beschouwen hem als verrader,
hij wordt bedreigd. Tegelij-
kertijd wil zijn werkgever niet in-
staan voor zijn veiligheid.

Laith is een van de drie personages
in het nieuwe toneelstuk *Betrayed*
 („Verraden”). Ondanks de
Amerikaanse Irakmoedigheid ten fa-
veure van de verkiezingsstrijd en
de wegzakkende economie, zit de
zaal vol en zijn de recensies lo-
vend. „Het is afschuwelijk geamuse-
erd te worden door uit onze

‘Het is afschuwelijk geamuseerd te worden door uit onze naam veroorzaakt onheil’

naam veroorzaakt onheil”, schrijft
dagblad *Newsday*, „terwijl we ons-
zelf afleiden met sport en de ze-
nuwinzinkingen van sterretjes.”

Het Off-Broadway-gezelschap
Culture Project heeft eerder per-
soonlijke ervaringen met de recente
wereldgeschiedenis op het toneel
gebracht. Een weblog van een
Iraaks meisje werd bewerkt, een
journalist schreef zijn ervaringen
om tot de monoloog *My trip to Al-
Qaeda*. En *Betrayed* dat vorige week
in première ging is gebaseerd op
gesprekken die journalist George
Packer met tolken in Irak voerde.

„Ik wilde iets met het materiaal
doen dat verder ging dan de jour-
nalistiek”, zei Packer tegen *The
New York Times*. „De ervaringen van
de Iraakezen uitdiepen, ze laten
zien als menselijke wezens in deze
ongelooflijk gecompliceerde en
hartverscheurende situatie.”
Packer verzon andere namen en
schreef zichzelf uit het verhaal,
maar hij behield de pijnlijke feiten:
1.600 Iraakezen kregen vorig
jaar asiel in de VS, een fractie van
de naar schatting 2 miljoen vluch-
telingen.

In het stuk beginnen de tolken
opgewekt met hun werk, blij ein-
delijk hardop Emily Brontë te
kunnen citeren. Al snel blijkt hun
baan gevaarlijker dan gedacht. De
ambassadelefoon kan op straat
maar beter opgenomen worden in
het Arabisch, het nette pak wordt
voor het verlaten van de Groene
Zone verruild voor een onopval-
lend kloffie en Intisar verstopt
haar toegangspassen in haar bh.
„Voor Amerikanen ben ik nie-
mand zonder deze passen. Voor
Iraakezen zijn ze schietschijven.”

De Amerikaanse overheid wei-

gert om bureaucratische redenen
de Iraakezen bij te staan. Terwijl
Irak afglijdt in een burgeroorlog,
trekken de Amerikanen zich terug
in hun afgeschermd wereld. In
het oorspronkelijke verhaal in het
tijdschrift *The New Yorker* beschrijft
Packer hoe de bureaucratie een ge-
voel van normaliteit geeft. Het ver-
krijgen van vijf verschillende
handtekeningen voordat een com-
puterprogramma geïnstalleerd
mag worden, herinnert aan het
veilige kantoorbestaan in de VS.

Persbureau Bloomberg bestem-
pelde *Betrayed* als „voortreffelijk”,
„het daagt alle Amerikanen uit
mens te worden”. Iedereen zou het
stuk moeten zien, vindt Bloom-
berg. En iedere ambtenaar twee
jeer.

Betrayed is opvallend ingetogen
en nauwelijks beschuldigend, met
uitzondering van de rockmuziek
die telkens gedraaid wordt als een
Amerikaanse soldaat scheldend en
blaffend op het toneel verschijnt.
Ook de Iraakezen blijven erbij dat
het Amerikaanse leger „slechts ge-
holpen heeft” bij de verwoesting
van het land door de inwoners zelf.
Dat vinden ze zelfs nog als een col-
lega plotseling niet meer op kan-
toor verschijnt.

 Betrayed, t/m16 maart in
New York. Culturepro-
ject.org

Pippin Parker: regisseur

„Theater is niet geschikt om dis-
cussies aan te jagen over beleid
of de politiek van nu”, zegt Pip-
pin Parker, regisseur van *Bet-
rayed*. „Wat het toneel wel kan
– beter dan een bijdrage van ne-
gentig seconden in het avond-
nieuws – is de levens belichten
die door politieke beslissingen
geraakt worden.

„Auteur George Packer en ik
wilden een kunstzinnig stuk
brengen, dat over twintig jaar

nog opgevoerd kan worden. Ve-
len hebben een mening over
deze oorlog, zijn links of rechts,
willen weg uit Irak of blijven.
Maar ze vergeten dat er ook een
groep is – deze Iraakezen – die de
Amerikanen met de beste be-
doelingen verwelkomden, de
klappen kregen en nu worden
genegeerd. Het stuk is mis-
schien niet zo krachtig als het
dagboek van Anne Frank, maar
het heeft wel die ondertoon.”

Omer Salih Mahdi: tolk

Een van de personages is geba-
seerd op Omer Salih Mahdi
(30). Hij werkte als arts in Bag-
dad, werd tolk, kreeg een beurs
en studeert nu journalistiek in
Amerika. Aan de telefoon ver-
telt hij dat hij „als arts niet het
gevoel had iets bij te dragen.
We hadden onvoldoende mid-
delen om iets te dóen in het zie-
kenhuis, ik zag zoveel mensen
doodgaan. Als vertaler kon ik
een verband leggen tussen Ira-

kezen en Amerikanen.

„Er zijn te veel verhalen over
Irak, mensen worden er flauw
van. Eindeloze moordpartijen,
zelfmoordbommen, lijken die
op straat gedumpt worden. Ik
denk elke avond aan *Betrayed*.
Woonde ik in New York, dan zou
ik elke voorstelling bijwonen.
Het stuk geeft me het gevoel
thuis te zijn. Het gaat misschien
over een gruwelijke plek, maar
het blijft mijn thuis.”